

ΧΡΩΣΤΗΡΑΣ

Το απλό και το σύνθετο

Του ΝΙΚΟΥ Γ. ΞΥΔΑΚΗ

Στην ωριμότητά του ο ζωγράφος είτε επιστρέφει στην απλότητα είτε βάζει όλα του τα μοτίβα πάνω στο ταμπλό. Ο Βασίλης Κυπραίος (γ. 1936) επιλέγει το πρώτο. Στην πρόσφατη έκθεσή του στην γκαλερί Νέες Μορφές (που ίσως να είναι και η τελευταία του ατομική αυτού του είδους) κρατάει βεβαίως την παλέτα του και τις χαρακτηριστικές ματιέρες, και απλοποιεί το αφηγούμενο έως την αφαίρεση. Θέμα όλης της δουλειάς είναι η καρέκλα. Καρέκλες μοναχικές και άδειες, μία κάθε φορά, ζωγραφισμένη με ποικίλες διαθέσεις. Τόσο απλά. Ο Β.Κ. αφαιρεί κάθε άλλο αφηγηματικό στοιχείο και εστιάζει σε ένα αντικείμενο της καθημερινής ζωής, πεζό εκ πρώτης όψεως, αλλά που μπορεί να φορτίσει το κάδρο με όλο το βάρος της εννοούμενης απουσίας-παρουσίας: οι άνθρωποι είναι πάντα εκεί...

Οι καρέκλες είναι αστικές, μοντέρνες, πάνινες πολυθρόνες του καλοκαιριού, βαριές σαλονιού, ταπεινές της κουζίνας, αυτοσχέδιες. Σε καθεμιά τους αντιστοιχείς νοερά ανθρώπους που τις έζησαν. Και καθεμιά τους φέρει την αύρα των ανθρώπων. Υπό αυτή την έννοια, ο Κυπραίος συγκεφαλαιώνει μια ζωή, και την αφηγείται με τον τρόπο του ζωγράφου: με χρώμα και φόρμα.

Αυτό, ο τρόπος της αφήγησής του, είναι ό,τι κυρίως μένει: η έννοια και η χαρά της ζωγραφικής χειρονομίας. Μια έννοια για έμμορφη αφήγηση, που δεν αποκλείει τη νοηματική φόρτιση, κάθε άλλο. Οι καρέκλες του Κυπραίου αποπνέουν έναν ήρεμο σπαραγμό, μια παραδοχή του τετελεσμένου, με τρόπο καθαφικό και με αξίες, επιμένο, ζωγραφικές - πώς να το πω αλλιώς; Χωρίς φιλολογία, με πυκνό ζωγράφισμα της επιφάνειας, χωρίς να γίνεται δυσνόητος, μα και χωρίς φλυαρίες. Καλλιτέχνης κατασταλαγμένος, που δεν πασχίζει να αποδείξει κάτι, εκτός από το να μεταδώσει ζωγραφική.

Ο Αλέκος Λεβίδης (γ. 1944), ώριμος καλλιτέχνης κι αυτός, διαλέγει άλλο τρόπο. Βαδίζει από το απλό και στοιχειώδες προς το σύνθετο. Ζωγράφος λόγιος και καταρτισμένος, παιδεμένος (διτιτά) στη ζωγραφική, ευαίσθητος δέκτης της δυτικής παράδοσης και του μοντερνισμού, μα και βαθύς γνώστης της λαϊκής τέχνης και της αρχαιοελληνικής σκέψης περί τη ζωγραφική (έχει υπομνηματίσει υποδειγματικά και ίσως τον Πλίνιο) και της τόσο παρεξηγημένης βυζαντινής συνέχειάς της. Στο επιβλητικό βιβλίο που συνοδεύει την έκθεση (Αίθουσα Τέχνης Αθηνών) φαίνεται η

γνώση και η βάσανος του Λεβίδη: τα γραφτά του είναι ημερολόγια, σκέψεις, ερωτήματα, απορίες, προ πάντων απορίες...

Από τον Λεβίδη προσωπικά κρατώ σαν πιο ευφρόσυνη ανάμνηση τις στιγμές της ελάχιστης χειρονομίας του, μια δάφνη, ένα παράδοξο φοινικόδεντρο στις Κυκλάδες, φρυγμένα τοπία, μια αίσθηση θερμής μεσογειακής, πλασμένη με μνήμη και καλοκωνεμένους υπαινηγμούς: με αβγοτέμπερα κυρίως, με πινελιά οιοει γοργή και μεστή, σχεδόν σίγουρη, ποτέ αυτόρεσκη.

Εδώ φανερώνεται ο άλλος, ο σύνθετος και μοντερνιστής Λεβίδης, ο καταγόμε-

Αλ. Λεβίδης, «Παλαισιές στο λιμάνι, 25η Μαρτίου 1955», Ψαράδες Πρεσπών.

νος φανερότερα από τον κυβισμό και τη μεταφυσική ζωγραφική. Οι αναφορές στον Τσαρούχη, στην Αναγέννηση, στη βυζαντινή βραχογραφία, στον Κόντογλου, στο λαϊκό σύμπαν, εξακολουθούν βεβαίως. Μα τώρα επικρατεί η τυπικότερα νεωτερική ματιά, η υστερομοντέρνα ή μεταμοντέρνα, όπου συνυπάρχουν όλα τα μοτίβα, όλες οι αναφορές, όλες οι προσχώσεις. Η τόσο πυκνούφασμένη αφήγηση είναι φορές που υπερφορτώνει το ταμπλό, μα πάλι η ανάγνωση, το ξεκλείδωμα του αφηγήματος είναι πρόκληση για τον φιλοπερίεργο θεατή. Κατά ταύτα, θεωρώ ευτυχισμένες στιγμές τη στιβαρή τεφρόχρονη «Απογευματινή βόλτα του Αϊ-Γιώργη» τον «Θεό Κόνανο», την «... Καταβύθιση», τη Ντεκρίκειο Δήλο στο «Μεγάλο ταξίδι», τους «Νυκτιπόλους μάγους...» Σε τέτοια έργα και στα συναρπαστικά του σημειωματάρια, βρίσκουμε τον πιο συναρπαστικό ζωγράφο Λεβίδη.